

HISTORIA I KULTURA ZIEMI SŁAWIEŃSKIEJ

Tom XV

HISTORIA I... HISTORIE
Z ZIEMI SŁAWIEŃSKIEJ

HISTORIA I KULTURA ZIEMI SŁAWIEŃSKIEJ

T. XV

FUNDACJA „DZIEDZICTWO”

HISTORIA I KULTURA ZIEMI SŁAWIEŃSKIEJ

TOM XV

Historia i... historie z ziemi sławieńskiej

Redakcja:

WŁODZIMIERZ RĄCZKOWSKI
JAN SROKA

SŁAWNO–DARŁOWO 2023

Włodzimierz Rączkowski, Jan Sroka (eds.), *Historia i kultura Ziemi Sławińskiej*, t. 15: *Historia i... historie z ziemi sławińskiej* [History and Culture of the Sławno region, vol. 15: History and... stories from the Sławno region]. Fundacja „Dziedzictwo”, Sławno 2023, pp. 317, figs 51, tables 6. ISBN: 978-83-957115-5-8. Polish texts with German summaries.

© Copyright by Włodzimierz Rączkowski, Jan Sroka 2023

© Copyright by Authors

Na okładce: Artur Segal, *Most w Darłówku*, olej, 1925 rok, 69,2 × 90,2 cm

Tłumaczenia na język niemiecki: *Brigida Jerzewska*

Redaktor: *Katarzyna Muzia*

Skład i łamanie komputerowe: *Eugeniusz Strykowski*

Publikację wydano przy finansowym wsparciu Urzędu Miejskiego w Darłowie

Wydawca/Herausgeber: Fundacja „Dziedzictwo”,
76-100 Sławno, ul. Mielczarskiego 7/5

ISBN 978-83-957115-5-8

Druk/Druck: Drukarnia „BOXPOL”, 76-200 Słupsk, ul. Wiejska 25
tel. 48 59 8424371 email: boxpol@post.pl, www.boxpol.pl

Spis treści

JAN SROKA (Sławno), Włodzimierz RĄCZKOWSKI (Poznań), <i>Od historii do historii – dychotomia obrazów przeszłości</i>	7
JÓZEF LINDMAJER (Słupsk), <i>Organizacja, przebieg i wyniki wyborów do Izby Poselskiej Pruskiego Zgromadzenia Narodowego (Landtagu) na przykładzie okręgu miasteczko-sławieńskiego w latach 1850–1918</i>	11
JÓZEF LINDMAJER (Słupsk), <i>Wybory do parlamentu niemieckiego (Reichstagu) i kształtowanie się partii politycznych w powiecie sławieńskim w latach 1867/1871–1918</i> ...	61
KACPER PENCARSKI (Słupsk), <i>Przyczyny, koncepcje i przebudowa linii kolei wąskotorowej Sławno–Polanów–Żydowo na odcinku Sławno–Polanów na linię normalnotorową w latach 1925–1934</i>	101
EWA GWIAZDOWSKA (Szczecin), <i>Rudolf Muchow – Badeńczyk na Pomorzu</i>	143
KRYSTYNA RYPNIEWSKA (Koszalin), <i>Witraże z pracowni Ferdinanda Müllera w kościele parafialnym w Sulechówku na Pomorzu Zachodnim</i>	175
MALGORZATA ŚWIĄTKOWSKA (Darłowo), <i>Stanisław Dulewicz – pierwszy powojenny burmistrz Darłowa</i>	189
ZBIGNIEW SOBISZ (Słupsk), ROBERT BOGACZ (Słupsk), MARCIN KUBUS (Szczecin), <i>Flora naczyniowa portu w Darłowie w ostatnich pięćdziesięciu latach</i>	207
RENATA POTOMSKA (Darłowo), <i>Czar starych kronik</i>	247
BRYGIDA JERZEWSKA (Darłowo), <i>Moja przygoda ze szkołą z niemieckim językiem nauczania w Darłowie</i>	265
KRYSTYNA RÓŻAŃSKA (Darłowo), <i>Szły na zachód osadniczki...</i>	275
JERZY GAŚIOREK (Gorzów Wielkopolski), <i>Moje sławieńskie lata</i>	295
Indeks osób i nazw osobowych	307
Indeks nazw geograficznych	313

Od historii do historii – dychotomia obrazów przeszłości

JAN SROKA (SŁAWNO), WŁODZIMIERZ RĄCZKOWSKI (POZNAŃ)

Wprowadzenie

Poznawanie przeszłości traktuje się jako jeden z ważniejszych czynników budowania tożsamości społecznej, poczucia wspólnotowości. W społeczeństwach tzw. tradycyjnych odwołania do mitycznych przodków, opowieści o nich i ich dokonaniach (np. *Iliada* czy *Odyseja* Homera) w formie przekazu ustnego stanowiły fundament utrwalania wyobrażeń o dziejach. W takich przekazach nie tylko zdawano relację z ‘przeszłych zdarzeń’, lecz także przez nie współuczestniczono w sankcjonowaniu pewnych reguł kulturowych, wzorców postępowania. Opowiadane ‘historie’ budowały wyobrażenia o świecie, stawały się fundamentem tworzących wspólnot, grup społecznych.

Z czasem przekaz ustny już nie wystarczał, więc pojawili się pisarze, którzy spisywali dzieje osób, grup, wspólnot. Starożytna Grecja stała się miejscem powstawania dzieł, które dziś określamy jako ‘opracowania historyczne’. Wystarczy wspomnieć kilku najbardziej znanych greckich historyków – Plutarcha, Tukidydesa czy Herodota (Topolski 1998).

Od starożytności po współczesność zmieniały się sposoby pisania o przeszłości – od form opowieści o herosach, wodzach, wojach po wielkie narracje dotyczące procesów historycznych. Zmieniało się rozumienie roli tzw. informacji źródłowej oraz świadomość, że sposób pisania o przeszłości odzwierciedla respektowaną przez historyka wizję świata, jego/jej pogląd na sposób uprawiania badań historycznych jako studiów nad przeszłością, ale też realizuje rozmaite interesy społeczne, odpowiada na zapotrzebowanie polityczne itp. Współczesna perspektywa prowadzenia badań nad przeszłością wskazuje, że nie ma możliwości jej poznania – możemy tylko

tworzyć różne obrazy przeszłości, których nie da się sprawdzić czy udowodnić (Topolski 1996). Oczywiście w dalszym ciągu są historycy, którzy funkcjonują w przekonaniu, że szczegółowa kwerenda w archiwum pozwoli 'zrekonstruować' przeszłość. Bardzo często w takich opisach przeszłości brak... człowieka, a są tylko 'czyste fakty'.

1. Historia

Kiedy ponad 20 lat temu, w 2002 roku, odbyła się pierwsza konferencja popularnonaukowa poświęcona przeszłości Sławna i okolicy, planowaliśmy lokalnej społeczności przybliżyć dzieje ziemi sławieńskiej. Ten zamysł wiązał się z próbą wykreowania pewnego poziomu tożsamości wśród ludzi o jakże różnych korzeniach, doświadczeniach kulturowych, potrzebach (Sroka, Rączkowski 2003; 2004). Przedstawiane w kolejnych tomach historii wpisywały się w tradycyjnie konstruowane narracje. Budowane były z wykorzystaniem bogatego spektrum materiałów źródłowych i pokazywały lokalne dzieje na tle szerokich procesów historycznych. Takie podejście wiązało lokalność z europejskością, lecz brakowało w nim mikrohistorii (Domańska 1999), a może nawet jeszcze bardziej ludzi, mimo że wymieniano wiele postaci z przeszłości.

To z tego powodu od pewnego czasu w kolejnych tomach ukazują się wspomnienia 'świadków historii', uczestników wydarzeń, które miały miejsce na ziemi sławieńskiej. Nie może dziwić, że są to wspomnienia, relacje dotyczące okresu końca II wojny światowej i pierwszych lat po niej. To jest ostatni moment, by utrwalić ich wypowiedzi, emocje, dramaty. Z tych wspomnień wynika, jak bardzo polityka wpływa na indywidualne losy, jak bardzo narzucane podziały na dobrych i złych prowadzą do dramatów. Wojna w Ukrainie jest przykładem, że oszczercze słowa, propaganda, interesy polityków mogą prowadzić do dramatów. Jako naród tego doświadczyliśmy. Czy te doświadczenia nauczyły nas nie dzielić ludzi na lepszych i gorszych? Wspomnienia dotyczące końca wojny w Darłowie są dowodem obecności ludzkiego wymiaru w relacjach między Niemcami i Polakami. Nie zawsze tak było, ale bywało. Wyciągnijmy wnioski z lat 40., 50., 60. XX wieku, by za kilkadziesiąt lat nie było potrzeby wspominania dramatycznych sytuacji. Nie dajmy się politykom wciągnąć w dyskurs przeciwstawiania jednych grup społecznych innym, dzielenia ludzi na dobrych (naszych, swoich) i złych (tych drugih).

2. Dziedzictwo kulturowe

Dyskurs wprowadzający podziały dotyczył również wartościowania dziedzictwa kulturowego. Przez wiele lat to, co pozostało po obecności Niemców na ziemi sławieńskiej (i szerzej na tzw. Ziemiach Odzyskanych), waloryzowano negatywnie (por. Bastowska 2002; Rączkowski 2017) – nie było warte ochrony, często świadomie niszczone. Dziś inaczej spoglądamy na relikty przeszłości, próbujemy dostrzec w nich wartości, które są ważne również dla nas. Standardem jest, że wartość kulturową przypisuje się kościołom, pałacom (np. Gwiazdowska w tym tomie), parkom (np. Sobisz 2010), nawet cmentarzom (np. Kontowski 2013). Może warto poszerzyć to spektrum o inne pozostałości, na przykład zabudowę wiejską (Szalewska 2002) (Ryc. 1) czy witraże (Rypniewska 2021, w tym tomie). Doceniajmy

Ryc. 1. I. Meyer-Pyritz, Dom rybaka w Dąbkach, powiat Sławno

rzeczy, które pozornie są mało ważne (np. linie kolejowe – zob. Pencarski w tym tomie). Nasza waloryzacja jest konsekwencją przyjmowanych wzorców kulturowych, a zatem jest zmienna, ma wymiar historyczny. Pamiętajmy o dziedzictwie kulturowym – tak szybko zanika.

Zakończenie

Oddajemy XV tom wydawnictwa poświęconego historii i kulturze ziemi sławieńskiej. W znacznej części dotyczy przeszłości Darłowa i dzięki władzom Darłowa się ukazuje, za co jesteśmy bardzo wdzięczni. Władze miasta dbają nie tylko o jego teraźniejszość i harmonijny rozwój, ale pamiętają o przeszłości i starają się ją przybliżyć mieszkańcom. Oby tak dalej i oby jeszcze więcej.

Bibliografia

- BASTOWSKA K. 2002. Quo vadis, przeszłości?, [w:] *De rebus futuris memento: przyszłość przeszłego krajobrazu kulturowego Ziemi Sławieńskiej*, W. Rączkowski, J. Sroka (red.), Sławno: Fundacja Dziedzictwo, Sławieński Dom Kultury, 55–67.
- DOMAŃSKA E. 1999. *Mikrohistorie: spotkania w międzyświatach*, Poznań: Wydawnictwo Poznańskie.
- KONTOWSKI K. 2013. Cmentarze i miejsca pamięci o zmarłych w Darłowie, [w:] *Historia i kultura Ziemi Sławieńskiej*, t. XI: *Ośrodki miejskie*, W. Rączkowski, J. Sroka (red.), Sławno: Fundacja Dziedzictwo, 357–377.
- RĄCZKOWSKI W. 2017. Historyczne przestrzenie miasta we współczesnym kontekście – spojrzenie z... dystansu, [w:] *Historia i kultura Ziemi Sławieńskiej*, t. XII: *Miasto Sławno*, W. Rączkowski, J. Sroka (red.), Sławno: Fundacja Dziedzictwo, 261–285.
- RYPNIEWSKA K. 2021. Nowożytny witraż z kościoła pw. Matki Bożej Częstochowskiej w Dobiesławiu, obecnie w koszalińskiej kaplicy Domu Biskupiego, [w:] *Historia i kultura Ziemi Sławieńskiej*, t. XIV: *Darłowo: migawki z historii miasta i okolic*, W. Rączkowski, J. Sroka (red.), Sławno: Fundacja Dziedzictwo, 111–123.
- SOBISZ Z. 2010. Parki dworskie gminy Polanów. Część 1, [w:] *Historia i kultura Ziemi Sławieńskiej*, t. X: *Miasto i gmina Polanów*, W. Rączkowski, J. Sroka (red.), Sławno–Polanów: Fundacja Dziedzictwo, 289–304.
- SROKA J., RĄCZKOWSKI W. 2003. Wypełnić pustkę – przywracanie wymazanego dziedzictwa kulturowego – kilka uwag wprowadzenia, [w:] *Historia i kultura Ziemi Sławieńskiej*, t. II, W. Rączkowski, J. Sroka (red.), Sławno: Fundacja Dziedzictwo, 7–9.
- SROKA J., RĄCZKOWSKI W. 2004. Małych ojczyzn czar – budowanie tożsamości kulturowej Ziemi Sławieńskiej, [w:] *Historia i kultura Ziemi Sławieńskiej*, t. III: *Gmina Postomino*, W. Rączkowski, J. Sroka (red.), Sławno: Fundacja Dziedzictwo, 7–13.
- SZALEWSKA E. 2002. Projekt „Kraina w Kratę” jako czynniki rozwoju gminy Sławno, [w:] *De rebus futuris memento: przyszłość przeszłego krajobrazu kulturowego Ziemi Sławieńskiej*, W. Rączkowski, J. Sroka (red.), Sławno: Fundacja Dziedzictwo, Sławieński Dom Kultury, 39–54.
- TOPOLSKI J. 1996. *Jak się pisze i rozumie historię: tajemnice narracji historycznej*, Warszawa: Oficyna Wydawnicza RYTM.
- TOPOLSKI J. 1998. *Od Achillesa do Béatrice de Planissolles. Zarys historii historiografii*, Warszawa: Oficyna Wydawnicza RYTM.

Fundacja „Dziedzictwo” powstała w 1991 roku w Sławnie. Jej celem jest szeroko rozumiana ochrona zabytków archeologicznych ziemi sławieńskiej, a także ochrona krajobrazu kulturowego, którego częścią jest dziedzictwo archeologiczne. Działalność Fundacji polega na finansowaniu i organizacyjnym wspieraniu badań naukowych, publikowaniu i upowszechnianiu wyników tych badań, wspomaganie działalności konserwatorskiej, współpracy z władzami lokalnymi w aktywnej ochronie dziedzictwa kulturowego i włączaniu go w życie społeczne mieszkańców, prowadzeniu działalności popularyzującej zabytki i krajobraz kulturowy oraz uczestnictwo w procesie wychowania dzieci i młodzieży z położeniem nacisku na kształtowanie świadomości historycznej i szacunku dla świadectw przeszłości.

Od 2002 roku Fundacja wydaje serię pn. „Historia i kultura ziemi sławieńskiej” podejmującą problematykę procesów historycznych, kulturowych i przyrodniczych kształtujących przeszłe i współczesne oblicze ziemi sławieńskiej. Wszystkie publikacje Fundacji Dziedzictwo dostępne są na stronie: www.archeo.edu.pl/dziedzictwo

* * *

Fundacja „Dziedzictwo”
ul. Mielczarskiego 7/5, 76-100 Sławno
www.archeo.edu.pl/dziedzictwo

ISBN: 978-83-957115-5-8

9788395711558